

Acum, la începutul Sfântului și Marelui Post – câteva referințe despre Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul

În prima săptămână a Postului Mare și la Denia din Joia săptămânii a cincea, Biserica noastră dreptslăvitoare ne adună pe toți în jurul analogului pentru a cânta împreună Canonul cel Mare. Scopul acestui canon, scris de Sfântul Andrei Criteanul († cca. 740 dHr.) este să ne readucă aminte de starea noastră de păcătoșenie, de necesitatea chemării numelui lui Iisus Hristos în inima noastră și de importanța pe care o are pocăința în viața noastră. Despre autorul Canonului, despre valoarea și aplicabilitatea sa în lume, vom aminti câteva lucruri în cele de mai jos.

Autorul Canonului - Sfântul Andrei Criteanul

S-a născut în Damascul Siriei în jurul anului 660 dHr. Adolescent fiind încă, și-a început viața monahală la Mănăstirea Sfântului Sava din Pustiul Iudeii, din Ierusalim. Mai târziu a mers în Constantinopol ca reprezentant al Patriarhiei Ierusalimului. În Constantinopol s-a îngrijit de tineri până la data când a fost ales Mitropolit al Gortinei, localitate din insula Creta - Grecia. În anul 712 la presiunea împăratului bizantin și împotriva voinței sale a fost în partida monotelistă, dar a retractat mai apoi. Moare în anul 740 în localitatea Eresso, din insula Lesbos - Grecia. Amintirea lui se face în fiecare an la data de 4 iulie.

Opera Sfântului Andrei Criteanul

Sfântul Andrei Criteanul a fost un bun orator și poet. Ca orator a scris Omilii la diferite sărbători, prezentând pentru prima dată sistemul sărbătorilor. Însă cea mai importantă specie de poezie creștină pe care a redactat-o a fost canonul, o nouă speță a poeziei bisericesti mult mai lungă în comparație cu cele ale Sfântului Ioan Damaschin (8 sau 9 bucăți poetice cu structură și melodie proprie). A scris idiomele, canoane la Învierea Dreptului Lazăr, la duminica Mironosițelor, la nașterea Maicii Domnului, la zămisirea Sfintei Ana, etc., creații din care se inspiră masiv Sfântul Teodor Studitul. A scris și un mic poem de 128 trimetri iambici în care-și exprimă adevărată hotărâre Sinodului VI Ecumenic, din anul 651.

Monument al inmografiei creștine răsăritene

Opera clasică a Sfântului Andrei Criteanul este Canonul cel Mare, un vast poem, remarcabil prin profunzimea evlaviei și a pocăinței. Canoanele liturgice au apărut la sfârșitul secolului al VII-lea și începutul secolului al VIII-lea, înlocuind în mare măsură imnurile liturgice numite condac. Sfântul Andrei Criteanul a fost considerat drept „părintele canoanelor”, fiind deci primul alcătuitor de canoane și inițiatorul acestei specii inmografice în Biserica grecească. Însăși titulatura de „cel mare” subliniază întinderea acestuia, un poem vast de 250 de strofe, cel mai mare canon din toate canoanele câte sunt în rânduiala Bisericii. Citit în primele patru zile din întâia săptămână a Postului Mare și integral în joia din săptămâna a cincea, Canonul cel Mare, datorită gândurilor înălțătoare pe care le transmite, temelor necesare în viața fiecăruia (smerenia, pocăința, străpungerea inimii), precum și a profunzimii sale devine un îndreptar și un îndrumar pentru viața noastră. Conținutul Canonului Mare este unul duhovnicesc, un profund dialog al omului păcătos cu propria conștiință, care-i atrage atenția asupra celor săvârșite. Se poate observa alternanța a două planuri: sufletul păcătos care-și plânge păcatele pentru că nu a urmat calea dreptilor, ci a urmat largul drum al rătăcirii și care din străfundurile inimii strigă: „Iartă-mă! Păcătuim-am la cer și înaintea Ta!” și cel al ființelor umane ajunse la starea de îndumnezeire, prin pocăință.

Canonul cel Mare - unirea Testamentelor

În Canonul cel Mare se poate observa direct îmbinarea dintre Vechiul și Noul Testament, o urcare și o revenire permanentă la început. Prin unirea în Canonul cel Mare ale troparelor vetero și neo-testamentare, Andrei Criteanul arată că Vechiul Testament nu se

împlinește decât în Noul Testament și prin urmare omul se întrecește în Adam cel nou, Mântuitorul Iisus Hristos. Puntea de legătură reprezintă profeții, prezentați adesea ca cei care au trezit din nou conștiința venirii unui Răscumpărător și au încercat adesea întoarcerea poporului ales. Din simpla observare a izvoarelor folosite la elaborarea Canonului vom observa cu cât rafinament a unit Sfântul Andrei Criteanul teologia vetero-testamentară de cea neo-testamentară.

În Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul nu avem de-a face cu două testamente separate, ci cu unul singur care leagă ambele părți, pentru că unitatea este nedespărțită. Deși folosește un număr extrem de mare de citate din Pentateuh și în special din cartea Facere, Andrei Criteanul acoperă întreaga perioadă vetero-testamentară. Ceea ce este mai interesant este faptul că în citatele neo-testamentare Sfântul Andrei Criteanul folosește cu predilecție textele celor patru Evanghelii – și în special textele Evangheliei lui Luca, apostolul umanității – și mai puțin celelalte scrieri. De la cântarea a 8-a citatele vetero-testamentare dispar cu totul abundând acum citatele neo-testamentare, precum și câteva aluzii la kerigma apostolică. Prin raportarea continuă de la Vechiul Testament la Noul Testament omul este chemat să treacă puntea de la cel vechi la cel nou, de la omul cel păcătos și înstrăinat de Dumnezeu la făptura cea nouă în Iisus Hristos.

Despre frumusețea Canonului

Referindu-se la frumusețea și importanța sa, teologul grec Ioannis Fountoulis a scris următoarele: „(Canonul cel Mare) nu este nimic mai mult decât un cântec de lebedă, un plâns înaintea de moarte, un monolog de jale. Poetul se găsește la sfârșitul vieții sale. Simte că zilele lui sunt puține, viața lui a trecut. Meditează la moarte și la judecata dreptului Judecător, care-l așteaptă. Vine să facă o retrospectivă, o trecere în revistă a duhului lumii. Se așează ca să discute cu sufletul său. Însă darea de seamă nu este încurajatoare. Lanțul cel greu al păcatului îl strânge. Conștiința îl verifică. Și poetul plânge mereu pentru prăpastia faptelor sale rele. În plânsul acesta se ia la ceartă cu retrospectivă din Sfânta Scriptură. Însă legătura plânsului cu Scriptura este foarte naturală. Ca om al lui Dumnezeu, poetul deschide cartea lui Dumnezeu ca să își evalueze destinul său.

Cercetează unul câte unul modelele sfintei cărți. Rezultatul comparației este de fiecare dată groaznic și cauză a noilor bocete. A imitat toate faptele rele ale tuturor personajelor istoriei sfinte, însă nu și faptele cele bune ale sfinților. Nu îi rămâne decât pocăința, zdrobirea și refugiul în mila lui Dumnezeu. Și aici deschide perspectiva optimistă a poetului. A găsit pocăința la ușa Paradisului. Nu are să prezinte fructele pocăinței; oferă însă lui Dumnezeu inima sa zdrobită și sărăcia duhului său. Modelele biblice: a lui David, a vameșului, a desfrânatei și al tâlharului îl încurajează. Judecătorul se va milostivi și de acesta, care a păcătuit mai mult decât toți oamenii”...

Sursă bibliografică de referință: Dimitrios Tsamis, *Ekklisiastiki grammatologia*, Editura „Pournara”, Thessalonic, 2001, pp. 204-5; Ioannis Fountoulis, *Megas Kanon*, în: „Logiki Latreia”, Patriarhon Idrima Paterikon Meleton, Thessalonic, 1971, pp. 55-62; Pr. Ioan G. Coman, *Patrologia*, Sfânta Mănăstire Dervent, 1999, p. 194

Stelian Gombos